

OBSAH

Úvod	7
A. Část obecná	
I. K některým otázkám terminologie	11
1. Charakteristika, charakterologie, typologie	11
2. Metodika jazyků, lingvodidaktika	11
3. Lexikální jednotka, slovní zásoba	12
II. K problematice lingvodidaktické typologie cizojazyčného lexika	13
1. Synchronní aspekt	13
2. Minimalizace	13
3. Lingvodidaktické určení lexikální jednotky	13
4. Izolovaná lexikální jednotka	15
5. Jazykovědná typologie	15
6. Lexikologická typologie	16
7. Lingvodidaktická typologie	17
III. O lexikální chybě	19
1. Význam chyby pro typologii lexika	19
2. O chybě v lingvodidaktice	20
3. K pojmu „lexikální chyba“	23
a) Chyby sémantické povahy	23
b) Chyby ve znění slov	24
c) Stylistické chyby	24
d) Chyby ve slovních spojeních	25
e) Gramatické chyby	26
f) Ortografické chyby	28
g) Chyby v grafice	28
h) Chyby v tvoření slov	28
IV. Klasifikace druhů lexikálních chyb	31
1. Obsahové a formální chyby	31
2. Chyby komunikativní povahy	31
3. Chyby při produkci a dešifraci výpovědi	32
4. Chyby v ústním a písemném projevu	33
5. Fonetické chyby	33
6. Chyby ve znění slova	34
7. Typy chyb podle jejich závažnosti	36
8. Frekvenční aspekt chyby	37
V. Klasifikace příčin lexikálních chyb	39
1. Lingvistické příčiny chyb	40

2. Didaktické příčiny chyb	40
3. Psychologické příčiny chyb	43
a) Selhání nebo nedokonalost psychických procesů	43
b) Podobnost, interference	43
c) Chyby z perseverace	49
d) Postojové chyby	51
e) Disimilační procesy	51
f) Chyby z kontrastu	52
g) Kontaminace	52
h) Homonymie	53
ch) Paronymie	54
i) Lexikálně-sémantická asymetrie	56
j) Asociace jako mnémická opora i zdroj chyb	58
k) Chyby z analogie	60
l) Frekvence jako příčina chyby	62
m) Bilingvismus	62
VI. Typologie cizojazyčného lexika z hlediska jeho minimalizace	66
1. Lingvistická kritéria	67
a) Derivační schopnost slova	67
b) Hnízdové řazení lexikálních jednotek	68
c) Kompozita	68
d) Slovní spojení a frazeologismy	69
e) Minimalizace a lexikální systém	70
2. Extralingvistická kritéria	71
a) Frekvence	71
b) Tématicko-situační kritérium	73
c) Redundace v lexiku	74
d) Lingvoreálie	75
3. Didaktická kritéria	76
a) Didaktické cíle a žák	76
b) Interlingvní a intralingvní kritérium	77
c) Lingvodidaktika a lexikální systém	77
d) Kritérium obtížnosti	78
e) Záporná kritéria	78
VII. Lingvodidaktika a slovníky	81
1. Slovníky synonym, homonym, antonym a paronym	81
2. Slovníky slovních spojení	82
3. Ideografické slovníky	83
4. Situační slovníky	83
5. Slovtvorné slovníky	83
6. Potenciální slovníky	84
7. Asociační slovníky	84
8. Slovníky konotací	86
VIII. Současné pokusy o vymezení slova cizího jazyka jako lingvodidaktické jednotky	88
1. Hledisko lexikologické	88
2. Hledisko morfológické	90
3. Hledisko slovnědruhové	91
IX. K typologii lexika cílového jazyka v současné lingvodidaktické literatuře	93
1. K některým obecným otázkám typologie	93
2. K typologiím lexika cílového jazyka	97
X. K vlastní koncepci typologie cizojazyčného lexika	109
1. Lingvodidaktické pojetí lexikální jednotky	109
2. Širší a užší typologie	109
3. Kritéria	110
4. Morfémika a slovtvorba, ortografie a grafika	110
5. Hlavní kritéria typologie cizojazyčného lexika	110
6. Návrh na širší lingvodidaktickou typologii cizojazyčného lexika	111
7. Návrh na užší lingvodidaktickou typologii cizojazyčného lexika	111

B. Část experimentální

XI. Popis a výsledky experimentu	115
1. Popis experimentu	115
a) Probandi	115
b) Výběr a počet lexikálních jednotek	115
c) Návzik a prověrky lexikálních jednotek	116
d) Koncepce chyby	116
e) Výpočet koeficientu obtížnosti ruských ekvivalentů	119
2. Kritéria pro kvantitativní stanovení obtížnosti ruských ekvivalentů	120
a) Hlásková podobnost	122
b) Afixy	122
c) Sémantické kritérium	122
3. Výsledky experimentu	124
a) U probantů 1. věkové skupiny	125
b) U probantů 2. věkové skupiny	126
c) U probantů 3. věkové skupiny	128
d) U probantů 4. věkové skupiny	129
e) U probantů 5. věkové skupiny	132
f) Přehled o veškerém zkoumaném materiálu (tab. 1) a přehled výsledků experimentu (tab. 2)	135
4. Závěry	136
a) Hláskové difference jako rozhodující kritérium	136
b) Srovnání výsledků experimentu s kvantitativními kritérii obtížnosti ruských ekvivalentů	137
c) Podmínky experimentu	137
d) Vliv délky slov	138
e) Obtížnost ze slovnědruhového hlediska	138
f) Otázka odlišných vnitřních forem lexikálních jednotek	138
g) Slova s nejmenším stupněm obtížnosti	139
h) Slova s nejvyšším stupněm obtížnosti	140
ch) Vliv zvláštnosti znění slov a úloha jejich emocionálního příznaku	140
XII. Dokumentační lexikální materiál	142
1. Druhy lexikálních chyb	142
<i>Hláskové zkomoleniny</i>	142
a) Hlásková substituce	142
b) Substituce a elipsa	143
c) Substituce a adice	143
d) Elipsa	145
e) Adice	145
f) Asimilace	146
g) Disimilace	146
h) Metateze	146
Záměny	147
ch) Záměny jiným ruským ekvivalentem ve správné podobě	147
i) Záměny jiným ruským ekvivalentem ve zkomolené podobě	147
j) Záměny jiným českým ekvivalentem ve správné podobě	148
k) Záměny jiným českým ekvivalentem ve zkomolené podobě	150
l) Záměny slovnědruhové	150
2. Příčiny lexikálních chyb	152
<i>Vliv jiných lexikálních jednotek</i>	152
a) Vliv ruského lexika osvojovaného v rámci jedné řady českých a ruských ekvivalentů	152
b) Vliv ruského lexika osvojovaného v předcházejících řadách českých a ruských ekvivalentů	154
c) Vliv ruského lexika mimo experimentální lexikální řady	156
d) Vliv českého ekvivalentu	157
e) Vliv českého lexika v rámci jedné řady českých a ruských ekvivalentů	158

f) Vliv českého lexika v předcházejících řadách českých a ruských ekvivalentů	158
g) Vliv českého lexika mimo osvojované řady českých a ruských ekvivalentů	159
h) Vliv slovenštiny nebo jiných jazyků	160
<i>Fonetické příčiny</i>	160
ch) Tendence zaměňování některých souhlásek	160
i) Vliv chybné fonické diferenciacce	161
j) Obtížné nebo neobvyklé seskupení hlásek v ruském ekvivalentu	161
k) Vliv dlouhých slov	162
l) Vliv chybné výslovnosti	163
m) Vliv chybného postavení přízvuku	163
n) Depalatalizační tendence	164
o) Tendence k zkracování slov	164
p) Disimilační tendence	165
r) Tendence vyrovnat počet slabik v ruském slově podle českého ekvivalentu	165
s) <i>Grafické příčiny chyb</i>	165
t) <i>Sémantické příčiny chyb</i>	167
u) <i>Příčiny chyb psychologické povahy</i>	168
v) <i>Smišené případy, kdy chyba je výsledkem působení několika příčin</i>	169
3. Výsledky a závěry	171
Tab. 3 – distribuce odpovědí všech probantů	171
Tab. 4 – druhy lexikálních chyb	171
Tab. 5 – příčiny lexikálních chyb	172
Poznámky k tabulkám	175
Závěry	176
Ruské resumé	179
Seznam literatury	182